LANTBRUKSNYTT

EN TIDNING FÖR DIG PÅ LANDSBYGDEN | LÄNSSTYRELSEN I HALLANDS LÄN | NR 3:2026

Digitala stängsel revolutionerar betesdriften

Vildgåsen - problem, resurs eller bådadera?

Robusthet genom förbättrad växtföljd

DRÄNERING ger hållbart jordbruk

Innehåll

02 Ledare

03 Investeringsstöd - en lägesrappport

04 Digitala stängsel revolutionerar betesdriften

06 Dränering ger hållbart och resurseffetivt jordbruk

08 Riskhantering som skapar möjligheter

10 Öka gårdens robusthet med förbättrad växtföljd

12 Vildgåsen - problem, resurs eller bådadera?

14 Kan biogas bli lantbrukets nästa drivmedel?

15 Vespa Check - hur gick det?

LANTBRUKSNYTT

Länsstyrelsen i Hallands län
Telefon, växel: 010-224 30 00
E-post: halland@lansstyrelsen.se
Webb: www.lansstyrelsen.se/halland
Ansvarig utgivare: Kristin Ovik
Redaktör: Annica Lindén

OMSLAGSBILD
Sara Johansson med Hallagårds får som betar med virtuella stängsel.
FOTO: Alexandra Malmström

TRYCK
Stema Specialtryck AB

Lantbruksbruksnytt är en tidskrift för lantbruk och landsbygd i Hallands län. Den ges ut av Landsbygdsenheten vid Länsstyrelsen i Hallands län och finansieras av EU och svenska staten.

Medfinansieras av Europeiska unionen

LEDARE

Ambitioner om utveckling och förenklingar

Hur svårt kan det vara? Några av länsstyrelsens uppdrag är att främja länets utveckling och genomföra jordbrukspolitiken. Länsstyrelsen ska också verka för att förenkla för företag. Länsledningen har tydligt tagit ställning i att driva Länsstyrelsen i riktning mot en mer främjande, samordnad och lösningsorienterad myndighet. Det betyder bland annat att vi ska prioritera tidiga dialoger med kommuner och företag och utveckla arbetssätt som förenklar.

Genom alla kontakter och besök i samband med ansökningar, kontroller, prövningar, kurser, studiebesök och rådgivningar har länsstyrelsen viss överblick på lantbrukets förutsättningar. Oftast står handläggningstid och bemötande i fokus när länsstyrelsen och lantbruket möts. Det bästa är förstås både kort handläggningstid och bra bemötande, med vägledning om hur man ska göra rätt. Det förekommer att länsstyrelsen får veta att lantbrukaren kan stå ut med ganska lång handläggningstid bara man får ett bra bemötande. Det ger hopp om att länsstyrelsen kan göra något eftersom regler och rutiner behöver följas. För att komma framåt har länsstyrelsen samarbeten med lantbrukets aktörer och organisationer och med hjälp av samarbetet går det att komma vidare och förbättra arbetsmetoder och kommunikation. Det är också tacksamt att lantbruket ställer upp med synpunkter så att länsstyrelsen kan leverera lägesbeskrivningar till andra myndigheter och regering.

Genom jordbrukspolitiken har samhället stor möjlighet att medverka till lantbrukets utveckling i länet. Oavsett lång handläggningstid så ser länsstyrelsen resultat i att Halland har en stark livsmedelsproduktion, välskött produktiv jordbruksmark, god djurvälfärd och stark investeringsvilja. Länsstyrelsen ser att investeringar blir gjorda både för miljö och konkurrenskraft och att förbättringar i till exempel täckdiken och satsningar på virtuell stängslingsteknik håller länet i framkant.

Länsstyrelsen har också en möjlighet att främja utveckling och förenkling genom att erbjuda och bekosta kurser och rådgivningar till lantbruket. Det handlar både om utmaningar och goda exempel på lösningar. En del är väldigt nytt och revolutionerande, läs gärna mer om två lantbruk som har vågat att satsa på virtuella stängsel.

Med sikte på utveckling och förenkling!

Kristin Ovik,
Enhetschef för Länsstyrelsens landsbygdsenhet

Foto: Lina Johansson Sampaio

Investeringsstöd – en lägesrapport

Aktuell status för handläggning av investeringsstöd.

Strategisk Plan närmar sig slutet av programperioden. Länsstyrelsen i Halland handlägger just nu 59 ansökningar om investeringsstöd som är inkomna år 2025. Dessa ansökningar är inom inriktningarna djurstallar och inhysningssystem, torkning och lagring efter skörd, minskad ammoniakavgång, växthus och odlingstunnlar, diversifiering, vattenvårdsåtgärder & bevattningsdammar, täckdikning och förädling av jordbruksprodukter.

I följande stöd finns det fortfarande pengar kvar att söka; investeringsstöd för åtgärder för att minska ammoniakavgång, täckdikning av åkermark, bevattningsdammar och anläggning av energiskog på åkermark. Välkomna att skicka in en ansökan. Du ansöker om stöd i e-tjänsten på Jordbruksverkets hemsida.

Planering för år 2027 pågår och vi uppdaterar vår hemsida löpande med information om kommande ansökningsomgångar och utlysningar.

TEXT: Företagsfunktionen Länsstyrelsen i Hallands län

Foto: Johnér bildbyrå

STÖD ATT SÖKA

INVESTERINGSSTÖD SOM GÅR ATT SÖKA

- Investeringsstöd för åtgärder för att minska ammoniakavgång.
- Täckdikning av åkermark.
- Bevattningsdammar.
- Anläggning av energiskog på åkermark.

KONTAKT

Har du frågor är du välkommen att kontakta landsbygdsenhetens företagsfunktion på Länsstyrelsen i Hallands län.

Telefonnummer: 010-224 30 00

E-postadress:
foretagsfunktionen.halland@lansstyrelsen.se

Läs gärna mer på Länsstyrelsens hemsida under *Stöd till jordbruk och landsbygd*

Digitala stängsel revolutionerar betesdriften

Från stenbrott till skogsmark; virtuella stängsel gör det möjligt att beta marker som tidigare varit omöjliga att stängsla. I Halland har både får- och nötkreatursägare tagit steget in i framtiden med GPS-halsband och appar. Tekniken sparar tid, pengar och gynnar natur, men hur fungerar den i praktiken?

Varför behövs virtuella stängsel?

Sara Johansson, som tillsammans med Mats Lundcrantz driver fårgården Hallagård i Särdal utanför Halmstad, fick förfrågan från kommunen om de ville släppa några får i Grötvik. Diskussioner fördes om vem som skulle bekosta och utföra stängsling eftersom det saknades. När det blev tillåtet med virtuella stängsel för får och nötkreatur från 1 januari i år bestämde de att göra en investering med 50 halsband.

De får många förfrågningar från samhällsföreningar, vägföreningar och privatpersoner som vill ha hjälp med att beta marker där traditionell stängsling är en utmaning. Bland annat så har de släppt några får i ett gammalt stenbrott i Haverdal där stängsling inte är att tänka på.

– Det hade aldrig varit möjligt att beta där om det inte vore för den nya tekniken, förklarar Sara.

Även Andersgård, en gård med nötkreatur i samma område, såg potentialen. Helen och Anders Gustafsson brottades med sandig jord och stora skogsmarker som var svåra att stängsla traditionellt.

– Vi har mycket mark som är svår att sätta upp stängsel på. När möjligheten kom med virtuella stängsel kändes det som en självklar investering, berättar Helen. Idag har båda gårdarna tagit steget att investera i den nya tekniken.

Så fungerar tekniken

Stängslet fungerar genom att halsbandet ger ifrån sig ett ljud när djuret är nära gränsen som djurägaren har ritat in i sin mobiltelefon. Det ger ifrån sig ytterligare och högre ljud om djuret fortfarande inte vänder trots den första varningen. När djuret passerar den inritade gränsen ger halsbandet ifrån sig en liten elektrisk stöt liknande den som djuret skulle fått om det gått emot ett fysiskt elstängsel. Halsbandet kan ge ifrån sig ytterligare två stötar om inte djuret återvänder till hagen innan dess och efter det betraktas djuret som rymt. Djurägaren får larm i mobiltelefonen och kan se var djuret befinner sig.

– Djuren lär sig snabbt, säger både Sara och Helen. Efter ett par varningar förstår de var gränsen går.

Djurens inlärning

Båda gårdarna började med att släppa djuren i en hage med både fysiskt och virtuellt stängsel. Efter några dagar hade både tackorna och korna lärt sig de osynliga gränserna.

– De flesta förstår direkt, säger Sara. De har också testat halsbanden på tackor med lamm och det fungerade bra tills lammen var ungefär 14 veckor gamla, då började de rymma. Sara konstaterar att rymningarna sammanföll med åldern för avvänjning, så det behöver inte vara ett problem.

Hallagårds får betar ett gammalt stenbrott utan fysiskt stängsel.

På Andersgård har tekniken fungerat över förväntan. Djuren lärde sig systemet på bara några dagar.

– De enda rymningarna har varit några meter in på en åker med smaklig oljerättika, skrattar Helen. En kviga har lärt sig att beta precis vid kanten till åkern, när halsbandet varnar vänder hon tillbaka.

När man ritar in hur hagens gränser ska vara i telefonen går det även att rita in så kallade exkluderingszoner dit djuren inte ska ha tillträde. Sara nämner som exempel att hon ritat bort en brant klipphäll i stenbrottet samt en ruta i Grötvik där Länsstyrelsen utför ett forskningsförsök.

Fördelar: Tid, pengar och naturvård

Både Hallagård och Andersgård lyfter fram tre stora fördelar med virtuella stängsel. Det är tids- och kostnadsbesparingen man gör genom att slippa stängsla nytt fysiskt stängsel samt underhålla det befintliga. Det är också en stor vinst för naturvården eftersom det nu finns möjlighet att beta marker som tidigare varit otillgängliga, som stenbrott, skogsmarker och stränder.

– Vi kan nu tacka ja till betesuppdrag som vi tidigare varit tvungna att säga nej till, säger Sara.

Även vilt gynnas. Rådjur, älgar och andra djur slipper passera fysiska stängsel som de riskerar att fastna i eller riva ner.

Utmaningar

Trots framgångarna finns det utmaningar att hantera. I Särdal är rovdjur inget stort problem, men hundar har varit en farhåga. På Hallagård inträffade en tragisk händelse i slutet av september då ett får dödades, troligen av en hund. Exakt vad som hänt är inte klarlagt, men Sara påpekar att virtuella stängsel kan ha en fördel här.

– Fåren har inget fysiskt stängsel som hindrar dem från att fly undan ett angrepp.

För att förebygga incidenter har både Hallagård och Andersgård satt upp skyltar runt om på markerna där många människor passerar. På dessa finns en QR-kod som besökare kan skanna för att få tillgång till en beteskarta. På så sätt kan man se var djuren befinner sig i realtid.

– Det är perfekt för barnfamiljer som vill klappa får, men också för de som hellre undviker dem, säger Sara.

Framtiden

Både Sara och Helen berättar att de planerar att utöka användningen av virtuella stängsel. Hallagård har i dagsläget stängselhalsband på 50 av sina tackor men planerar att utöka antalet till 100 djur nästa år. Andersgård ser potential i att beta ännu mer skogsmark.

– Våra djur betar idag på en mark som inte har varit betad sedan 60-talet och till nästa säsong kommer ytterligare en del av skogen inkluderas i betesfållan, förklarar Helen.

Sara berättar att de redan har en väntelista på betesuppdrag.

– Om tekniken fortsätter att fungera så bra som nu kan detta vara riktigt banbrytande för svensk fårnäring och naturvård, säger Sara.

TEXT och FOTO: Alexandra Malmström

KORTA FAKTA OM VIRTUELLA STÄNGSEL

Teknik: GPS + ljudvarningar + elstötar (likt ett vanligt elstängsel).

Regler: Tillåtet för nötkreatur och får fr o m 1 januari 2026.

Begränsningar: Ej för små lamm och kalvar. Fungerar sämre i områden med dålig mobiltäckning.

Stöd: Virtuella stängsel räknas som ny teknik för ökad konkurrenskraft och kan ge investeringsstöd. Läs mer på sidan *Stöd till jordbruk och landsbygd* på Länsstyrelsen i Hallands webbplats.

Drift: Halsbandens batteri drivs med hjälp av solceller.

Kostnad: Från ca 2600 kr för får och 3000 kr för nöt per GPS-halsband plus kostnad för abonnemang (app, support med mera).

Dränering ger hållbart och resurseffektivt jordbruk

Stående vatten efter ett kraftigt regn har lett till syrebrist och gula blad hos grödan vid en dräneringsbrunn i en svacka i fältet. Orsaken kan vara problem i täckdikningssystemet i fältet. Det kan också bero på att det dämmer i huvudavvattningen, som täckdikningen mynnar ut i, till exempel på grund av bristande dikesunderhåll.

En väl fungerande dränering är grundläggande för jordbruksmarkens produktionsförmåga, odlingssäkerhet och möjligheten till ett resurseffektivt och hållbart jordbruk med mindre miljö- och klimatpåverkan och bättre lönsamhet. Både nu och i ett framtida klimat.

För att växten ska utvecklas bra behöver rötterna ha tillgång till både luft, vatten och näring. Rötterna är känsliga för syrebrist och de går inte djupare än där vattnet står i marken. När jorden dräneras sänks grundvattennivån och det kommer in luft i en del av de större porerna. Rötterna kan då fortsätta utvecklas djupare ner i marken och komma åt vatten och växtnäring, vilket behövs för grödans tillväxt. Därför är fungerande dränering en grundförutsättning för växtodling.

Dräneringen gör också att det finns mer utrymme i marken att ta upp vatten vid kraftiga regn vilket jämnar ut flödestoppar, minskar risken för växtnäringsförluster och att syrebrist ska uppstå hos grödan.

Dräneringen har även stor betydelse för markens bärighet för fältmaskiner. Med bra dränering ökar möjligheterna att komma ut för att så, skörda, eller göra andra viktiga insatser i fält vid optimal tidpunkt för gröda och miljö. Dessutom minskar risken för att skada markstrukturen.

Åkern är som din krukväxt

Tänk dig att du har en krukväxt i en kruka med tät botten – den måste du vattna lite och ofta. Om du vattnar för mycket kan du dränka den. Men om krukan har hål i botten så kan du vattna mer, då en del vatten dräneras bort genom hålet och det finns både luft och vatten i jorden. Med dräneringen har du ökat odlingssäkerheten vid mycket vattning. Samma princip gäller i jordbruket. Men det är svårare att styra över vädret, så där är det ännu viktigare att ha ordning på dräneringen och skapa så bra grund som möjligt.

Ökad vattentillgång

Det kan verka motsägelsefullt att förbättrad vattenavledning kan leda till mindre risk för torkskador på grödan. God dränering ger dock växten möjlighet att utveckla ett djupare rotsystem tidigt på säsongen, om dräneringen är dålig så får den ett grundare rotsystem. Om jorden sedan torkar upp och vattnet i marken försvinner nedåt, så har de djupare rötterna större möjlighet att komma åt mer vatten längre ner i markprofilen än det grunda rotsystemet.

Vid torka kan du se att grödan växer bättre över täckdikena. Det beror på att det är mer gynnsamma förutsättningar där med bra dränering, god markstruktur och högre mullhalt.

När det inte fungerar

Bristfällig dränering leder till problem som stående vatten i fält efter regn, mer varierande skördenivåer, sämre kvalitet, missväxt och omsådder. Det leder också till större känslighet för torka, ökade ogräsproblem, sämre etablering och sämre växtnäringsutnyttjande. Andra problem är bärighet, att

komma ut med maskiner i fält vid rätt tid, och ökad risk för markpackning och sämre markstruktur. Sammantaget leder detta till fler överfarter, större behov av växtskyddsinsatser, att det blir svårare att optimera gödslingsgivor, allt större bearbetnings- och dragkraftsbehov och ökad dieselförbrukning. Risken för växtnäringsförluster blir också större: Kväve genom lustgasavgång och utlakning och fosfor genom ytavrinning och erosion. Detta minskar möjligheter till lönsam och resurseffektiv produktion, och ger ökad risk för negativ klimat- och miljöpåverkan.

Bra markstruktur (till vänster) med varierande aggregatstorlekar gynnar växten, markhälsan, skörden och minskar även risk för näringsförluster. Medan sämre markstruktur (till höger) med stora aggregat ökar riskerna för odling och miljö. Dränering, och att undvika markpackning, gynnar utvecklingen av en bra markstruktur.

Gynnar skörd och miljö

Väl fungerande dränering ger bättre infiltration, jämnare upptorkning på våren och möjlighet till tidig sådd. Markstruktur, mullhalt och kolinlagring gynnas. Vatten- och växtnäringsförsörjningen blir bättre och man får friskare grödor som kan konkurrera mot ogräs. Bärigheten förbättras vilket ökar möjligheten till fältarbete vid rätt tillfälle. Man får större möjlighet till höga och jämna skördar och bra kvalitet, och kan odla fler sorters grödor. Andra fördelar är: minskat bearbetnings- och dragkraftsbehov, minskat behov av växtskyddsinsatser och bevattning, och lättare att optimera gödslingen. Detta ger en bra grund för stabil och resurseffektiv produktion, med möjlighet till bättre lönsamhet och minskad negativ klimat- och miljöpåverkan!

Det blir tydlig skillnad i rotutveckling i väldränerad jord (till vänster) respektive vattensjuk jord.

Kräver underhåll

I Sverige finns riktmärket att åkermark ska vara dränerad ner till 1,2 meters djup. Gyttjejordar är ett undantag, de ska ha en lite grundare dränering för att fungera optimalt. För att rötterna inte ska skadas av syrebrist är det viktigt att vattnet från den översta halvmetern kan dräneras bort inom 1–3 dygn efter ett kraftigt skyfall, så att porerna åter fylls med luft.

Dräneringen försämras med tiden. Både täckdikning och huvudavvattning behöver underhållas emellanåt för att markerna ska bibehålla sin produktionsförmåga. Dränering av det enskilda fältet är beroende av att nedströms liggande rörledningar och öppna diken fungerar, så att vattnet kan komma vidare. Diket är en vattenanläggning som ska underhållas, men det ska ske med miljöhänsyn. Läs mer om vad man bör tänka på vid täckdikning och dikesunderhåll i Jordbruksverkets broschyrer (se tipsruta).

Exploatering och åtgärder i och kring vatten kan påverka jordbruksmarken och dess vattenanläggningar. Det är viktigt att åtgärder planeras med hänsyn till jordbruksmarkens behov av fullgod dränering för de marker som ska fortsätta att odlas.

TEXT och FOTO: Anna Bjuréus
rådgivare Vattenhushållning,
Jordbruksverket

Greppa Näringen

LÄS MER

MER INFORMATION finns i broschyrer som du kan ladda ned från webbutiken på Jordbruksverkets hemsida.

- Täckdikning – för bättre skörd och miljö
- Underhåll ditt dike – för ett rikare odlingslandskap
- Förvaltning av vattenanläggningar
- Förstå ritningar och tillstånd
- Underhåll diken för biologisk mångfald

Foto: Länsstyrelsen

Riskhantering som skapar möjligheter

Riskhantering i lantbruksföretag låter kanske inte så roligt, men om man vänder på det och i stället ser det som en möjlighetshantering, så får det en annan klang. Hanterade risker betyder ibland också identifierade möjligheter, ibland oväntade sådana.

Ökad risknivå

Risker i olika former har alltid funnits i lantbruks- och trädgårdsföretag. En del av riskerna har dock ökat markant under senare år. Det hänger samman med klimatförändringar, krig och inflation som tillsammans ger oss osäkra skördar, osäker marknad och varierande priser på både insatsvaror och på våra produkter. Hur hanterar du det i ditt företag och vilka möjligheter dyker upp längs vägen?

Fokusera på vad du kan göra

– Det kan ju kännas som att många av de här riskerna som beror på omvärlden, är något man inte är herre över, säger Henric Oscarsson, specialistrådgivare på Ludvig & Co och tidigare själv lantbrukare. Det kan handla om den geopolitiska utvecklingen eller klimatförändringar, men energin behöver läggas på att agera på det som händer på ett sätt som minskar risker och ökar chans till stabil ekonomi. En bra riskhantering tar hänsyn till alla dina stora risker, som belåning, sortval, försäljningsavtal med mera. Detta för att se att den totala risken är rimlig.

Säkrare arbete

Riskanalys i lantbruks- och trädgårdsföretag handlar också om att gå igenom arbetsrutiner för att minska risker för personskador samtidigt som man vill öka effektiviteten.

– Alla vi som arbetar inom lantbruk och trädgård, vet att vi ofta utför arbete som innebär risker och vi vet också att en del av dessa arbeten kunde gjorts lite annorlunda. Vi ska bara komma oss för att ändra en vana eller en rutin,

En stabil stege minskar risken att ramla ned.
Foto: Caroline Göransson

säger Caroline Göransson, specialistrådgivare på Ludvig & Co och fruktodlare i Kivik. Att genomföra en riskanalys för att se dessa moment och situationer, betalar sig ofta snabbt i form av både säkerhet, trivsel och effektivitet, ofta genom små och enkla förändringar.

Minska ekonomiska risker

En annan viktig del i en riskanalys är förstås ekonomin.

– Ja man kan ju hävda att allt till slut handlar om ekonomi. Vare sig man vill säkra skörden genom att bygga ut möjligheterna för bevattning, eller om att ha fallskyddsutrustning när man klättrar upp på spannmålstorken för att undvika personskador så får det ekonomiska konsekvenser, fortsätter Caroline resonemanget. När vi pratar om ekonomisk riskminimering, så kan det också handla om att bygga in ganska enkla rutiner för att ha koll på saker som likviditet, räntenivåer och värde.

Investeringar som riskminimerar

Att ta med risk när vi fattar beslut om investeringar går ibland hand i hand med att bedöma omvärld och framtida lönsamhet.

– Jag minns när vi räknade på investeringar i frostskyddsteknik i fruktodling. Då kunde vi klart och tydligt konstatera att i flera av företagen skapade investeringen en riskminimering som definitivt betalade sig, säger Caroline. Ett annat exempel är flera kunder som räknat på investeringar i dränering och bevattning. De har tagit med ekonomiska effekter av risker för torka och vattensjuka områden och har lyckats utveckla sina företag riktigt bra.

Ludvig & Co har, tack vare stöd från Jordbruksverket, utvecklat ett nytt arbetssätt och nya verktyg för att bättre kunna hjälpa lantbruks- och trädgårdsföretagare med riskhanterande arbete. Detta arbetssätt erbjuds nu i kursform. De tar utgångspunkt i tre typer av risker:

- produktionsrisker
- personliga risker
- ekonomiska risker.

Att ge ditt lantbruksföretag en strukturerad riskanalys tillsammans med andra företagare och

Foto: Johnér bildbyrå

samtidigt få input från olika föreläsare om omvärlden och om praktiska sätt att hantera vanliga risker, kan vara den bästa investeringen du gör i år.

TEXT: Caroline Göransson, specialistrådgivare, Ludvig & Co

KURS

11-12 november

Riskhantering i lantbruks- och trädgårdsföretag

Att vara medveten om och hantera riskerna i sitt lantbruksföretag innebär också att jobba strategiskt med att utveckla sina möjligheter. Kursen består av en mix av föreläsningar, övningar och diskussioner.

När: Heldag den 11 november klockan 9.00-16.00 och förmiddag den 12 november klockan 8.30-12.00. Uppföljande heldag 1 december.
Var: Björkängs Vägkrog i Tvååker
Kostnad: Kursen är kostnadsfri, lunch och fika till självkostnadspris
Anmälan: Anmäl dig på Ludvig & Co hemsida

ENKÄT

Vad tycker du om tidningen Lantbruksnytt?

Vi vill gärna höra vad du tycker om tidningen som den ser ut idag. Därför skulle vi verkligen uppskatta om du går in och svarar på enkäten om Lantbruksnytt. Ge oss gärna uppslag på vad du vill läsa om i kommande nummer.

Du kan svara på enkäten genom att skanna QR-koden ovan. Du kan också gå in på Länsstyrelsens hemsida och söka på ”Lantbruksnytt” så hittar du en länk till enkäten där.

Foto: Länsstyrelsen

Öka gårdens robusthet med förbättrad växtföljd

Foto: Greppa Näringen

Kanske är du nöjd med din växtföljd. Kanske funderar du på hur den kan förbättras. Eller så har du inte haft tid att reflektera över den. Oavsett var du står är det värt att stanna upp och fråga sig: *Hur skulle min växtföljd klara en kris?*

De flesta av oss vet hur en bra växtföljd bör se ut. Vi vet att en variation av grödor är bra mot ogräs och skadegörare, att vallgrödor förbättrar markstruktur och jordhälsa, och att klöver och andra baljväxter tillför kväve till odlingen. Ändå är det lätt att fastna i ett mönster där ekonomin på kort sikt är det som styr. Mitt syfte här är att väcka tanken om växtföljden som verktyg för att göra odlingen mer motståndskraftig mot olika typer av störningar.

En kort- eller långsiktig plan

När växtnäring och växtskyddsmedel finns tillgängligt, och marknaden efterfrågar vissa grödor, är det lätt att prioritera kortsiktig avkastning. Men vad händer om förutsättningarna plötsligt ändras? Om priserna på insatsvaror stiger, om tillgången på växtnäring och växtskyddsmedel begränsas, eller om extremväder som torka och kraftiga regn drabbar odlingen? Då kan en genomtänkt växtföljd vara det som bidrar till gårdens förmåga att stå emot oväntade händelser.

En buffert mot det oväntade

Växtföljden påverkar allt från markhälsa och skördepotential till ekonomi och arbetsbelastning. När omvärlden förändras och

RÅDGIVNING EKO

Kontaktuppgifter till rådgivare finns på länsstyrelsens hemsida – sök på eko - eller via QR-koden.

Du har möjlighet att med en ekokunnig rådgivare få hjälp med frågor som rör din produktion (odling och djur), markhälsa, ekonomi, byggnad och regler.

Rådgivningen är kostnadsfri och betalas av EU-och svenska staten.

Frågor besvaras av Maria Henriksson,
Tel. 010-224 34 46
maria.n.henriksson@lansstyrelsen.se

klimatförändringarna redan är här, kan det vara dags att ställa några frågor till sig själv:

- Hur klarar min växtföljd en säsong med begränsad tillgång på växtnäring och/eller växtskyddsmedel?
- Hur påverkas marken av hur jag odlar idag och vilken markkvalitet strävar jag efter att ha?
- Vilka förändringar skulle kunna göra min växtföljd mer flexibel och motståndskraftig?

Varierad växtföljd sprider riskerna

Olika grödor konkurrerar på olika sätt mot ogräs, från mycket bra (som vall och råg) till riktigt dåligt (majs och ärtor). De skapar även olika möjligheter till bekämpningsstrategier som kan leda till en mindre problematisk ogräsflora. Med en växtföljd som består av en variation av ett- och fleråriga grödor, liksom av vår- och höstsådda grödor, sprids riskerna och trycket från ogräs och skadegörare minskar. Vilket i sin tur minskar behovet av kemiska insatser, något som blir allt viktigare i en tid med ökad resistens mot olika verksamma substanser och färre godkända medel.

I den ekologiska odlingen har de kvävefixerande baljväxtgrödorna en central roll i växtföljden. De bidrar med kväve till odlingssystemet och minskar därmed behovet av inköpt näring. En strategi som även den konventionella odlingen kan ha nytta av.

God markhälsa ökar odlingssäkerheten

En levande jord med bra struktur, mycket organiskt material och en rik mikrofauna - liksom mycket mask - ger grödorna de bästa förutsättningarna för rottillväxt och näringsupptag. En sådan jord kan både dränera stora regnmängder och hålla kvar fukt vid torka. Vill man förbättra sin jord är fleråriga vallar, djuprotade grödor och mellan-, fång- och bottengrödor de kraftfullaste verktygen.

En växtföljd består av många olika delar. Varje komponent kan bidra på sitt sätt till att öka odlingens robusthet.

Komponent	Kan bidra med
Vårsådd	Reglerar uppförökning av höstgroende ogräs
Höstsådd	Reglerar uppförökning av vårgroende ogräs
Fånggröda	Förbättrar markhälsa, binder kväve, minskar urlakning.
Mellangröda	Förbättrar markstruktur, konkurrerar med ogräs, minskar utlakning av näring, tillför växtnäring om baljväxt
Bottengröda	Konkurrerar med ogräs, förbättrar mullhalt, tillför kväve
Blommande åker/fältkant	Gynnar nyttodjur, minskar skadeinsekter och ogräsfrö, kan öka pollinering, förbättrar markstruktur, binder växtnäring.
Flerårig vall	Ökar mullhalten, förbättrar markstruktur, hanterar tistelproblem.
Djuprotad gröda	Förbättrar markstruktur, ökar mullhalt
Radodlad gröda	Möjliggör mekanisk ogräsbekämpning, t.ex. radhackning
Direktsådd	Gynnar maskar och mikroliv i marken, minskar erosion, passar med bottengrödor
Obearbetad mark på hösten	Minskar fröbanken när ogräsfrön på ytan äts av fåglar och insekter

Reducerad jordbearbetning gynnar mullhalt, maskliv och mykorrhiza (svampmycelets symbios med växtrötterna) vilken ökar grödans rotvolym tiofalt och förbättrar torktåligheten.

Små steg i rätt riktning

Hela växtföljden behöver inte planeras om på en gång. Små förändringar kan göra stor skillnad. Som att lägga in en avbrottsgröda för att bryta ogräs- och sjukdomscykler eller tillföra kväve. Eller att testa en mellangröda för att förbättra markhälsan och spara växtnäring. Att integrera vall i en spannmålsväxtföljd kan göra underverk. På växtodlingsgården kan det göras genom till exempel vallfröodling, samarbete med en vallodlare eller att sälja vall på rot.

TEXT: Maria Henriksson

RÅDGIVNING & LÄS MER

Prata växtföljd med en rådgivare?

Det kan du göra i Greppa Näringens kostnadsfria rådgivning om t ex Bördighet och kolinlagring eller Kvävestrategier. Du kan också kontakta en ekorådgivare för en kostnadsfri rådgivning för att förbättra växtföljderna.

Här kan du läsa mer om mellangrödor, bottengrödor och fånggrödor:

Mellangrödor på *Greppa.nu*

Bottengrödor på *SLU.se*

Fånggrödor på *BSAG.fi*

Vildgåsen – problem, resurs eller bådadera?

Grön laser för fågelavskräckning som visades på storfågelkonferensen.

Vid en storfågelskonferens på Lilla Böslid lyftes frågor om viltskador, ersättningar och vilka åtgärder som finns att ta till för att begränsa skador. Smakprov av gås serverades och möjligheten med storfågel som livsmedel väckte framtidsinriktade tankar.

Den 19 maj samlades lantbrukare, forskare, myndigheter, jägare och andra intresserade på Lilla Böslid för att diskutera en fråga som berör allt fler människor på den svenska landsbygden: hur ska vi förhålla oss till de växande populationerna av gäss, svanar och tranor? Under storfågelkonferensen belystes både problem och möjligheter, och dagen gav en tydlig bild av att frågan är långt mer komplex än den ofta framställs i den allmänna debatten.

Lantbruket betalar ofta priset

För många lantbrukare är storfåglarna en mycket konkret utmaning. När flockar av gäss eller tranor landar på nysådda eller växande fält kan skadorna bli omfattande. I vissa områden har situationen blivit en återkommande ekonomisk belastning som påverkar både skörd och lönsamhet. Samtidigt har flera av dessa arter genomgått en anmärkningsvärd återhämtning under de senaste decennierna. Populationer som tidigare var små eller minskande har vuxit kraftigt tack vare förändrade jordbrukslandskap, mildare vintrar och framgångsrika naturvårdsinsatser.

Detta illustrerar ett dilemma som ofta uppstår i mötet mellan naturvård och produktion. En art som ur ett biologiskt perspektiv betraktas som en framgång kan samtidigt upplevas som ett problem av den som drabbas av skadorna. Båda perspektiven är riktiga. Utmaningen ligger därför inte i att välja sida, utan i att hitta en förvaltning som tar hänsyn till båda verkligheterna.

Konferensen

På konferensen lyftes frågor om viltskador, ersättningar och vilka åtgärder som finns att ta till. Besökarna fick se olika metoder för viltavskräckning som grön laser från Birdprotech och Viltkameran, Edge & Flox Intelligence samt viltavskräckning med drönare.

På konferensen diskuterades även hur förvaltningen av storfåglar ser ut i Sverige och vilka verktyg som finns tillgängliga. Förvaltning handlar i grunden om att skapa balans mellan olika samhällsintressen. Det innebär att värna livskraftiga fågelstammar samtidigt som konsekvenserna för jordbruk, andra näringar och människor begränsas. För att lyckas krävs kunskap om fåglarnas beteenden, flyttningsmönster och populationsutveckling, men också förståelse för lantbrukets villkor.

Viltskadeersättningar

En viktig del i detta arbete är systemet med viltskadeersättningar. Gert Olsson, jakthandläggare på Länsstyrelsen berättade om detta. Ersättningar kan aldrig helt kompensera för den frustration som uppstår när en gröda skadas, men de är en viktig del av samhällets ansvarstagande. Samtidigt är det tydligt att ersättningar i sig inte löser problemen. Om skadorna fortsätter att öka behöver resurser läggas på förebyggande åtgärder och långsiktiga lösningar.

Just de förebyggande åtgärderna var ett område som väckte stort intresse under konferensen. Ny teknik erbjuder idag möjligheter som inte fanns för bara några år sedan. Exempel som presenterades var grön laser, intelligenta viltkameror och användning av drönare för att skrämma bort fåglar från känsliga odlingar. Gemensamt för dessa metoder är att de syftar till att påverka fåglarnas beteende utan att skada dem.

Teknikutvecklingen öppnar nya möjligheter, men den väcker också frågor. Hur effektiva är metoderna över tid? Vänjer sig fåglarna? Vilka kostnader innebär de för lantbrukaren? Och hur kan tekniken kombineras med andra åtgärder för att ge bästa möjliga effekt? Erfarenheter från praktiken visar ofta att det inte finns någon universallösning. I stället handlar framgångsrik skadehantering om att kombinera flera olika metoder och att anpassa dem efter lokala förhållanden.

Jaktens roll diskuterades också under dagen. För många framstår jakt som det mest självklara verktyget för att hantera växande populationer av gäss. Frågan är dock mer komplex än så. Jakt kan bidra till att minska skador lokalt och ge fåglarna en ökad skygghet, men den måste samtidigt bedrivas inom ramen för en hållbar förvaltning. Dessutom påverkas resultaten av faktorer som flyttningsmönster, jakttryck i andra områden och tillgången på alternativa födosöksplatser.

Drönare kan skrämma bort fåglar från odlingar utan att skada dem.

Avslutande paneldebatt på storfågelskonferensen med Malin Åhl, Naturvårdsverket, Magnus Stolpe, Jägareförbundet och Jonas Albjär, Ahla Mossens vilthägn.

Storfågel som livsmedel

Kanske var det ändå diskussionen om storfågel som livsmedel som väckte de mest framtidsinriktade tankarna. Under konferensen serverades smakprov med gås i fokus och deltagarna fick ta del av erfarenheter från vilthantering och förädling. Det illustrerade en möjlighet som ofta hamnar i skymundan när debatten ensidigt fokuserar på skador.

Sverige importerar betydande mängder kött samtidigt som stora mängder viltkött aldrig når marknaden. Om fler vilda gäss kunde tas tillvara som livsmedel skulle det kunna skapa värden längs hela kedjan, från jakt och vilthantering till restauranger och konsumenter. Samtidigt finns praktiska och ekonomiska hinder som måste övervinnas för att en sådan utveckling ska bli möjlig i större skala.

Det som många tar med sig från Storfågelkonferensen är att frågan om gäss, svanar och tranor inte enbart handlar om viltskador. Den handlar om hur vi väljer att förvalta våra landskap och våra naturresurser. Om vi ser vildgåsen enbart som ett problem riskerar vi att missa möjligheter. Om vi bara ser den som en naturtillgång riskerar vi att bortse från de konsekvenser som lantbrukare upplever varje dag.

Framtidens lösningar kommer att kräva samarbete mellan forskning, myndigheter, lantbrukare, jägare och livsmedelsaktörer. Först när dessa perspektiv möts kan vi skapa en förvaltning som både minskar konflikterna och tar tillvara de möjligheter som finns. Då kan den fågel som idag ofta uppfattas som ett problem också bli en resurs för landsbygden, livsmedelsförsörjningen och det svenska kulturlandskapet.

TEXT: Håkan Cajander,
senior projektledare,
Hushållningssällskapet i Halland
FOTO: Ingvor Johansson

Kan biogas bli lantbrukets nästa drivmedel?

Att ersätta diesel med biogas ger betydande klimatvinster. Lantbrukare levererar gödsel och restprodukter till biogasanläggningar där biomassan omvandlas till biogas och biogödsel som kan återanvändas i lantbruket. Ett nystartat projekt, Agrosymbios, ska arbeta för att utveckla nya affärsmodeller kring biogas.

Svenskt lantbruk står inför en av sina största energiomställningar någonsin. Traktorer, lastmaskiner och andra arbetsmaskiner är fortfarande starkt beroende av diesel, samtidigt som kraven ökar på att minska klimatpåverkan och stärka gårdarnas beredskap mot osäkra energimarknader. Samtidigt producerar lantbruket själv stora mängder biomassa som kan användas för att framställa biogas. Frågan är om energin från gårdens egna restprodukter kan användas för att driva nästa generations lantbruksmaskiner?

Det är utgångspunkten för projektet AgroSymbios som leds av Hushållningssällskapet Halland i samarbete med representanter från Vessige Biogas, Högskolan i Halmstad och Process Control.

Från gödsel till drivmedel

I dag levererar många lantbrukare gödsel, mellangrödor eller andra restprodukter till biogasanläggningar. Där omvandlas biomassan till biogas och biogödsel. Biogödseln återförs till åkrarna och bidrar med växtnäring, medan den producerade gasen ofta säljs vidare till transportsektorn eller matas in på gasnätet.

AgroSymbios bygger vidare på den cirkulära tanken. Istället för att energin lämnar lantbruket permanent skulle en del av den kunna återvända till gården i form av fordonsgas.

Tanken är enkel: den som bidrar med råvaror till biogasproduktionen ska också kunna få tillgång till förnybart drivmedel för sina maskiner.

Ett hinder: tankningen

Tekniken finns redan. Det finns idag kommersiellt tillgängliga gastraktorer som kan utföra samma arbeten som dieseldrivna traktorer. Utmaningen är snarare att få fram gasen till gårdarna på ett enkelt, säkert och ekonomiskt sätt.

Diesel kan levereras direkt till gården och lagras i en tank. För gas ser infrastrukturen annorlunda ut, och på många håll saknas möjligheten att tanka i närheten.

Just detta är en av de största barriärerna för en bred introduktion av gasdrivna arbetsmaskiner i lantbruket.

Mobil gasförsörjning kan bli nyckeln

Inom AgroSymbios undersöks möjligheten att använda mobila gasflak som fylls vid befintliga tankstationer och transporteras ut till lantbruken. På så sätt kan gårdar få tillgång till fordonsgas utan att behöva investera i egen produktionsanläggning eller permanent tankinfrastruktur.

Målet är att tankning av gas i framtiden ska upplevas nästan lika enkelt som att tanka diesel.

Genom att kombinera mobila gasflak med gasdrivna traktorer skapas också möjlighet för lantbrukare att prova tekniken i praktiken innan de fattar beslut om egna investeringar.

Mer än bara klimatnytta

Att ersätta diesel med biogas ger betydande klimatvinster, men nyttan stannar inte där.

För lantbrukaren kan biogas bidra till:

- minskat beroende av fossila drivmedel,
- ökad energisäkerhet och beredskap,
- bättre koppling mellan gårdens resurser och energiförsörjning,
- möjlighet att skapa större värde av gödsel och restprodukter,
- merbetalning från livsmedelskedjan då de behöver minska sin klimatpåverkan.

För samhället innebär utvecklingen också en möjlighet att minska utsläppen från arbetsmaskiner, en sektor där elektrifiering ofta är svår på grund av höga effektbehov och långa arbetsdagar.

Ny affärsmodell för framtidens lantbruk

En central del av AgroSymbios är att utveckla nya affärsmodeller kring biogas.

Grundtanken är att lantbrukare som levererar substrat till biogasanläggningen ska kunna erbjudas förmånligare villkor för inköp av gas än aktörer som endast är kunder. På så sätt skapas ett kretslopp där både biomassan, näringsämnena och energin återförs till jordbruket.

Modellen syftar till att skapa långsiktiga relationer mellan biogasproducenter och lantbrukare samtidigt som den stärker ekonomin i hela värdekedjan.

Kan Sverige bli ett föregångsland?

Gasdrivna traktorer används fortfarande i begränsad omfattning, både i Sverige och internationellt. Samtidigt finns god tillgång på råvaror för biogasproduktion och ett växande intresse för fossilfria arbetsmaskiner.

Om lantbrukets behov av enkel och tillgänglig tankning kan lösas finns förutsättningar för ett betydligt större genomslag än idag.

AgroSymbios handlar därför inte bara om en ny typ av drivmedel. Det handlar om att skapa ett system där gödsel och restprodukter omvandlas till energi, där energin återförs till gården och där lantbruket tar en mer aktiv roll i den svenska energiomställningen.

Kanske är framtidens traktor inte bara fossilfri. Kanske drivs den av energi som producerats med råvaror från den egna gården.

TEXT och FOTO: Sara Bergström Nilsson, Hushållningssällskapet Halland och Henrik Andersson, Vessige biogas

Vespa Check - hur gick det?

Fälla för sammetsgeting som användes vid projektet Vespa Check.

I ett pilotprojekt kallat Vespa Check 2026 har myndigheter tillsammans med ideella biodlare samarbetat för att identifiera eventuell förekomst av sammetsgeting (*Vespa velutina*). Syftet med projektet var att utveckla och testa arbetsformer för hur övervakningen organiseras, hur relevanta bigårdar inom området kan identifieras och kontaktas, samt hur samordning och kommunikation hanteras mellan berörda aktörer.

Sammetsgetingen har ännu inte påträffats i Sverige, men den har spridit sig snabbt i flera andra europeiska länder. Arten utgör ett

hot mot honungsbin och andra pollinatörer, vilket kan få allvarliga konsekvenser för både ekosystem och jordbruk. Tidig upptäckt är därför avgörande för att möjliggöra snabba åtgärder och minska risken för spridning.

Ingen sammetsgeting hittades men projektet gav ändå värdefulla insikter för framtida övervakning.

TEXT och FOTO: Ingvor Johansson
ILLUSTRATION: Naturvårdsverket

Avsändare:
Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

B
Hållbart med PostNord
Sverige, Port Payé
Posttidning – Ej retur

Anmäl dig till vårt digitala nyhetsbrev

HALLANDS LANDSBYGD

Utskicken riktar sig till dig som är verksam på landsbygden eller är intresserad av lantbruk och landsbygdsfrågor. Här hittar du också aktuella kurser, utbildningar och annat som är på gång i Hallands landsbygd!

Skanna QR-koden med din mobilkamera för att komma till anmälningssidan.

KOMMANDE KURSER OCH UTBILDNINGAR

Håll utkik i nyhetsbrev och Länsstyrelsens kalender

KURS

GROVFODER TILL HÄST

17 november 18.30-21.00 på Agrocenter i Falkenberg

På denna kurs får du kunskap om bete och vallproduktion. Du får veta hur kvaliteten formas i fältet och vilka insatser som verkligen gör skillnad.

Kontakt: Karin Nylander, Hushållningssällskapet
Tel. 035-465 02
karin.nylander@hushallningssallskapet

KLÖVHÄLSA I PRAKTIKEN

20 november 9.00-15.00 i Laholm

Heldagskurs med veterinär och klövvårdare. Lär dig hitta, behandla och förebygga vanliga klövproblem. Både teori och träning på gård.

Kontakt: Kajsa Ryssén, Växa
Tel: 070-2362115
kajsa.ryssen@vxa.se

KURS

OM GENERATIONS- OCH ÄGARSKIFTE

Två tillfällen 9.00-14.00:

10 november på Agrocenter i Falkenberg
17 november på Lilla Böslid i Eldsberga

En kurs där du får kunskap, råd och konkreta exempel från jurist, bank, värderare och lantbrukare med egna erfarenheter av generationsskiften.

Kontakt: Kristina Lidfeldt, Hushållningssällskapet
Tel. 035-465 08
kristina.lidfeldt@hushallningssallskapet

FÖRBÄTTRAD FÖRETAGSLEDNING

15 december 9.30-15.00 i Falkenberg

Under denna inspirerande halvdagskurs får du nya perspektiv på företagsledning och konkreta verktyg för att utveckla ditt lantbruksföretag.

Kontakt: Ingvor Johansson, Tel: 010-224 33 93
ingvor.johansson@lansstyrelsen.se

BEHÖRIGHETSKURSER

FORTBILDINGSKURSER FÖR YRKESMÄSSIG ANVÄNDNING AV VÄXTSKYDDSMEDEL

Länsstyrelsens planerade fortbildningskurser för dig som behöver förnya din behörighet senast 31 maj 2027.

26 november 8.30-16.30 på Länsstyrelsen i Hallands län
2 december 8.30-16.30 på Naturrum Getterön i Varberg - *Fulltecknad*
9 december 8.30-16.30 på Länsstyrelsen i Hallands län
17 december 8.30-16.30 på Naturrum Getterön i Varberg
12 januari 8.30-16.30 på Länsstyrelsen i Hallands län
19 januari 8.30-16.30 på Naturrum Getterön i Varberg
28 januari 8.30-16.30 på Länsstyrelsen i Hallands län
11 maj 8.30-16.30 på Länsstyrelsen i Hallands län

Du anmäler dig genom att logga in med BankID på Jordbruksverkets utbildningssida
https://utbildning.jordbruksverket.se/

Du hittar alla kurser i kalendern på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/halland/kalender

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN